

ΤΡΙΤΩΝ

Ηλεκτρονικό Περιοδικό / Βήμα Διαλόγου του Πανεπιστημίου Κρήτης

Τεύχος 3 / Φθινόπωρο 2021

Γ. Καρακάσης

Ο Homo Deus του Yuval Harari και οι ελπίδες για την μετά - COVID εποχή

Π. Στάθης

Τα καπάκια στην Επανάσταση

Β. Μαρκάτος

Ασφάλεια στο Διαδίκτυο – ένας κινούμενος στόχος

Στιγμές από την ιστορία του Πανεπιστημίου Κρήτης

Ι. Πουργιώτακης

Τα πρώτα μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης

Π. Φατούρου - Ε. Αναστασιάδη - Α. Διακάτου

Έμφυλος Χάρτης του Πανεπιστημίου Κρήτης

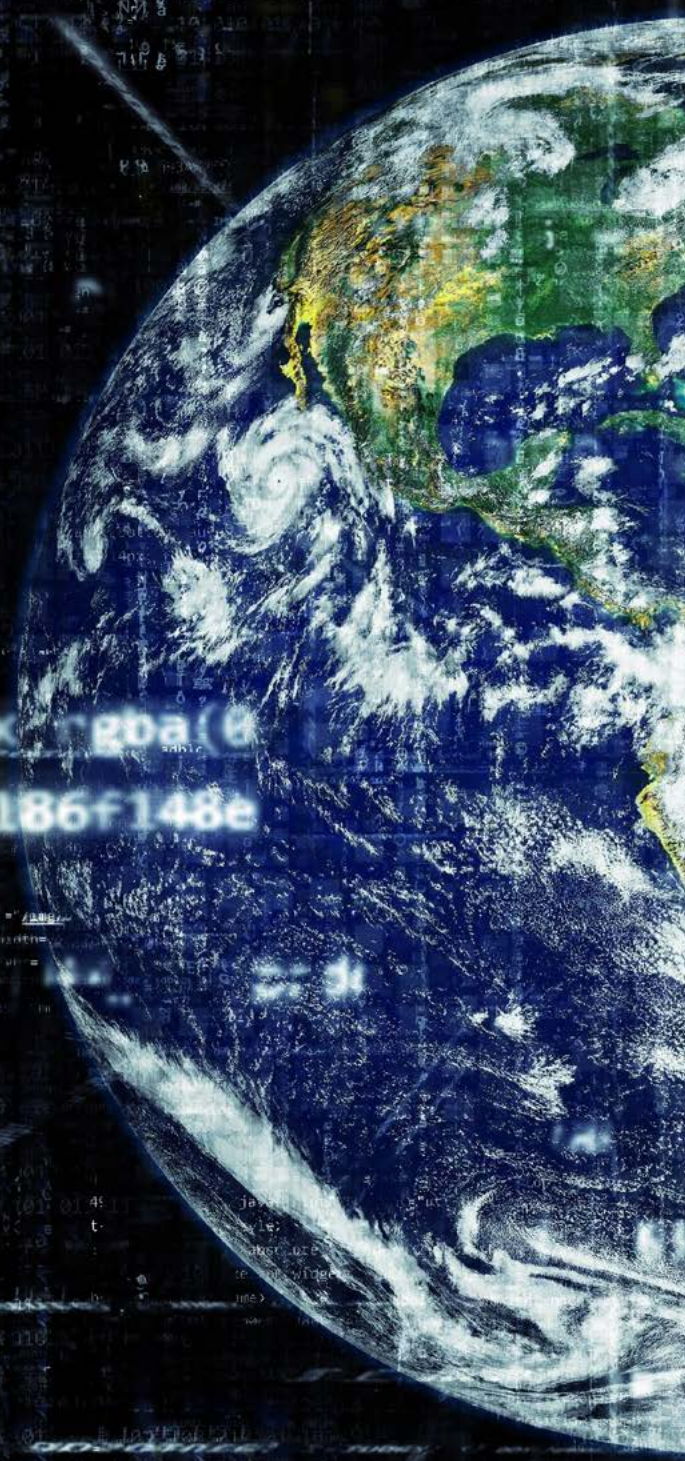
Δ. Καραγωγέως

Εξελιξείς με στόχο τη θεραπεία για την Πολλαπλή Σκλήρυνση

Παρεμβάσεις

Α. Αθανασάκη - Σ. Παναγιωτάκης

Τμήματα Φιλολογίας: η χαμένη λάμψη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 4** **Γιάννης Καρακάσης**
Ο Homo Deus του Yuval Harari και οι ελπίδες για την μετά - COVID εποχή
-
- 6** **Παναγιώτης Στάθης**
Τα καπάκια στην Επανάσταση
-
- 9** **Βαγγέλης Μαρκάτος**
Ασφάλεια στο Διαδίκτυο – ένας κινούμενος στόχος
-
- 11** **Στιγμές από την ιστορία του Πανεπιστημίου Κρήτης**
Ιωάννης Πυργιωτάκης
Τα πρώτα μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης
-
- 12** **Παναγιώτα Φατούρου - Εύα Αναστασιάδη - Αναστασία Διακάτου**
Έμφυλος Χάρτης του Πανεπιστημίου Κρήτης
-
- 15** **Δόμνα Καραγωγέως**
Εξελίξεις στην έρευνα με απότερο στόχο τη θεραπεία για την Πολλαπλή Σκλήρυνση
-
- 18** **Παρεμβάσεις**
Λουκία Αθανασάκη - Στέλιος Παναγιωτάκης
Τμήματα Φιλολογίας: η χαμένη λάμψη
-

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Διεύθυνση:

Δημήτρης Μυλωνάκης, Αντιπρύτανης

Υπεύθυνη Έκδοσης:

Γιώτα Διαμάντη (Τμ. Δημοσίων Σχέσεων)

Συντακτική Ομάδα:

Λευτέρης Ζούρος (Τμ. Βιολογίας)

Ανδρέας Καστελλιάκης (Τμ. Ψυχολογίας)

Βασίλης Οικονομίδης

(Παιδαγωγικό Τμ. Προσχολικής Εκπαίδευσης)

Σωκράτης Πετμεζάς (Τμ. Ιστορίας & Αρχαιολογίας)

Γιούλη Σμόνου (Τμ. Χημείας)

Κωνσταντίνος Σπανουδάκης (Τμ. Φιλολογίας, Αντιπρύτανης)

Γιάννης Τσιαούσης (Ιατρική Σχολή)

Επιμέλεια κειμένων:

Αντωνία Κωνσταντέλη (Τμ. Εκπαίδευσης και Έρευνας)

Γραφιστική επιμέλεια - εικονογράφηση:

Άννα Αρκουδιάκη (Εκτυπωτικό Κέντρο)

Οι γιγαντομάχοι ήρωες Νικηταράς, Γκούρας, Ανδρούτσος, έργο του Θεόφιλου

Ο Θεόφιλος Κεφαλάς - Χατζημιχαήλ (Βαρεία Λέσβου, 1870 - 1934), γνωστός απλά και ως Θεόφιλος, ήταν Έλληνας λαϊκός ζωγράφος της νεοελληνικής τέχνης και αγιογράφος. Κυρίαρχο στοιχείο του έργου του είναι η ελληνικότητά του και η εικονογράφηση της ελληνικής λαϊκής παράδοσης και ιστορίας.

Τα άρθρα που δημοσιεύονται στον Τρίτωνα απηχούν τις απόψεις των συγγραφέων και δεν δεσμεύουν το Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Προλεγόμενα

Τα δύο πρώτα τεύχη του Τρίτωνα εκδόθηκαν κάτω από τις πρωτόγνωρες συνθήκες πανδημίας και καραντίνας. Η έκδοση του τρίτου τεύχους βρίσκει τα πανεπιστήμια ανοικτά εν μέσω πανδημίας και απέναντι στη δεύτερη μεγάλη πρόκληση που αντιμετωπίζει το Πανεπιστήμιο Κρήτης τα τελευταία δύο χρόνια.

Η μετάβαση από τη δια ζώσης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση υπήρξε επιτυχής καθώς οι φοιτητές μας δεν έχασαν ουσιαστικά ούτε μία εβδομάδα από τα μαθήματά τους. Παρά τις αντίξοες συνθήκες, η αντίστροφη μετάβαση από την εξ αποστάσεως στη δια ζώσης διδασκαλία εξελίσσεται επίσης πολύ ομαλά, γεγονός που οφείλεται στην πολύ καλή προετοιμασία του Πανεπιστημίου αλλά και στην υποδειγματική στάση των φοιτητών μας. Στον υφιστάμενο μηχανισμό επιφορτισμένο με την αντιμετώπιση των κρουσμάτων covid-10 στο πανεπιστήμιό μας, που λειτουργεί με την συνδρομή εξήντα μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας, ήρθε να προστεθεί η εθελοντική εργασία διδασκόντων και διοικητικών υπαλλήλων που διενεργούν τους ελέγχους σε κάθε αμφιθέατρο με εξαιρετική αποτελεσματικότητα, ενώ πρόσφατα ενίσχυσαν το δυναμικό του είκοσι νέοι προσωρινοί υπάλληλοι του ΠΚ. Οι φοιτητές μας, από την πλευρά τους, ανταποκρίθηκαν στην παρότρυνσή μας και έφεραν μαζί τους τα απαραίτητα έγγραφα για την είσοδό τους στις αίθουσες διδασκαλίας. Πολύ ενθαρρυντικό είναι επίσης το γεγονός, όπως προκύπτει από τους ελέγχους, ότι η μεγάλη πλειονότητα των φοιτητών είναι εμβολιασμένοι.

Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι να παραμένει η αναλογία των κρουσμάτων στον συνολικό πληθυσμό του Πανεπιστημίου Κρήτης πολύ μικρότερη από την αναλογία των κρουσμάτων στον γενικό πληθυσμό και επιπλέον το σύνολο των κρουσμάτων στο ΠΚ να είναι είτε ασυμπτωματικά είτε με πολύ ελαφριά συμπτώματα. Άλλη μία περίπτωση όπου το ελληνικό πανεπιστήμιο, και το Πανεπιστήμιο Κρήτης ειδικότερα, σε πείσμα όσων το θέλουν στο περιθώριο των εξελίξεων, πρωτοπορεί δείχνοντας τον δρόμο στην υπόλοιπη κοινωνία.

Δημήτρης Μυλωνάκης

Αντιπρύτανης Προγραμματισμού, Διοικητικών Υποθέσεων και Φοιτητικής Μέριμνας

Σε αυτό το τεύχος

Στο πρώτο άρθρο, με αφορμή τις αλλαγές που έφερε στη ζωή μας η πανδημία και τους στοχασμούς του Yuval Harari, ο καθηγητής του Τμήματος Βιολογίας Γιάννης Καρακάσης εκφράζει τους προβληματισμούς του για τη διαχείριση της νέας εποχής.

Το δεύτερο άρθρο στη στήλη «Λοξές Ματιές» και στο πλαίσιο του αφιερώματος για 200 χρόνια από την ελληνική επανάσταση, ο ιστορικός Παναγιώτης Στάθης μάς ξεναγεί στα «Καπάκια της Επανάστασης» και την ερμηνεία τους από την εθνική ιστοριογραφία.

Ο καθηγητής Επιστήμης Υπολογιστών Βαγγέλης Μαρκάτος παρουσιάζει στο τρίτο άρθρο το «άλυτο» πρόβλημα της ασφάλειας στο διαδίκτυο, που στις μέρες μας αρχίζει να αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία.

Στη στήλη «Στιγμές της ιστορίας του ΠΚ» ο π. Αντιπρύτανης του ΠΚ Γιάννης Πυργιωτάκης, μας θυμίζει την έναρξη της διδασκαλίας και τα πρώτα μαθήματα στο νέο πανεπιστήμιο.

Τη συρρίκνωση της συμμετοχής των γυναικών στα υψηλότερα επίπεδα σπουδών και την υποεκπροσώπηση τους σε θέσεις ισχύος, μελετά η ομάδα αποτύπωσης του Έμφυλου χάρτη της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων του ΠΚ και παρουσιάζει τα δεδομένα για το ανθρώπινο δυναμικό του ΠΚ.

Από το 1891, όταν οι πρώτες εικόνες μαγνητικής τομογραφίας εγκεφάλων ασθενών με ΠΣ μελετήθηκαν, φέρνοντας επανάσταση στη διάγνωση της ΠΣ, έχουν γίνει τεράστια βήματα στη διάγνωση και αντιμετώπιση της νόσου. Τις ερευνητικές κατευθύνσεις για τη θεραπεία της πολλαπλής σκλήρυνσης μας παρουσιάζει στο έκτο άρθρο η καθηγήτρια της Ιατρικής Σχολής Δόμνα Καραγωγέως.

Στο πλαίσιο της νέας στήλης «Παρεμβάσεις», αναδημοσιεύουμε το άρθρο της Λουκίας Αθανασάκη και του Στέλιου Παναγιωτάκη για την πορεία των Τμημάτων Φιλολογίας.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Ο Homo Deus του Yuval Harari και οι ελπίδες για την μετά - COVID εποχή

Γιάννης Καρακάσης
Καθηγητής
Τμήμα Βιολογίας ΠΚ
Πρώην Αντιπρύτανης ΠΚ

Από το βιβλίο: *Sapiens - Μια εικονογραφημένη ιστορία* - Yuval Noah Harari

Πολλοί συζητούν για μια καλύτερη μέρα, καθώς η πανδημία φαίνεται να άλλαξε τον τρόπο που βλέπουμε τη ζωή μας. Ο αόρατος εχθρός και οι θανάσιμοι κίνδυνοι από την αγνόησή του μάς επιβάλλουν άραγε μια πιο σάφρονα στάση;

Ας αναρωτηθούμε αν είναι η πρώτη φορά που τρέφουμε τέτοιες προσδοκίες. Την επαύριον των δύο αιματηρών Παγκοσμίων πολέμων αναδύθηκαν ελπίδες ότι διεθνείς οργανισμοί (η Κοινωνία των Εθνών και ο ΟΗΕ αντίστοιχα) θα όρθωναν ένα απόρθητο τείχος απέναντι στον πόλεμο.

Η Οκτωβριανή Επανάσταση δημιούργησε ελπίδες για έναν κόσμο χωρίς κέρδος και απληστία που θα οδηγούσε στον «άνθρωπο χωρίς αδυναμίες», αλλά και η κατάρρευση του Τείχους του Βερολίνου γέννησε ελπίδες για το τέλος της τυραννίας της «δικτατορίας του προλεταριάτου» και την παγκόσμια εδραίωση της Δημοκρατίας.

Σε εμάς, στην Ελλάδα, η Μεταπολίτευση γέννησε επίσης ελπίδες για συνεννόηση των πολιτικών δυνάμεων, γιατί φαινόταν προφανές και ήταν σε όλους μας κοινό μέλημα η υπεράσπιση, πέρα από τις πολιτικές διαφορές, της ίδιας της Δημοκρατίας, που ο αχαλίνωτος κομματικός ανταγωνισμός μπορεί να την οδηγήσει σε κρίση με ολέθρια τελικά αποτελέσματα για όλους.

Πολλές από τις ελπίδες αυτές αποδείχτηκαν μάλλον εφήμερες και φρούδες. Γιατί;

Ο Harari, στο εντυπωσιακό βιβλίο του *Sapiens*, προέβλεψε

ότι ο άνθρωπος μπορεί πια να ξεφύγει από τα δεσμά της φύσης και να καταστεί ένα κατά κάποιον τρόπο διαφορετικό είδος-θεός (Homo Deus όπως τον αποκαλεί σε επόμενο βιβλίο του). Οι τεχνικές δυνατότητες κάνουν δυνατή την απομάκρυνση του φάσματος της πείνας, η πληροφορία διαχέεται πλέον με ταχύτατους ρυθμούς, η Ιατρική μετατρέπει σε επιλύσιμα προβλήματα τόσο την αντιμετώπιση της ασθένειας όσο και την παράταση της ζωής σε χρονικές κλίμακες αδιανόητες πριν μερικές δεκαετίες. Ο συγγραφέας αναγνωρίζει ότι αυτές οι

ευεργετικές δυνατότητες είναι πιθανό να παρέχονται με άνισο τρόπο σε διαφορετικές ομάδες του ανθρώπινου πληθυσμού, ανάλογα με την οικονομική ισχύ ή τη χώρα διαμονής, αλλά βαθμιαία όλοι αναμένεται να βελτιώσουν τη θέση τους.

Δύσκολα μπορεί κανείς να αρνηθεί πολλές από τις διαπιστώσεις και ορισμένες από τις προβλέψεις του στοχαστή. Ωστόσο, η Covid μάς έδειξε ότι ο άνθρωπος υπόκειται

στους ίδιους νόμους με τα άλλα είδη ζώων. Διαθέτει μια ποικιλία μορφών, γενετικής συγκρότησης, συμπεριφορών και δυνατοτήτων, υπόκειται σε stress όταν ξεπεραστούν κάποια όρια στο φυσικό ή κοινωνικό του περιβάλλον και, ιδίως σε μεγάλες πληθυσμιακές πυκνότητες, προσβάλλεται από ασθένειες και παράσιτα. Η συμπεριφορά του δεν είναι πάντοτε ορθολογική, όπως ίσως κανείς θα περίμενε από ένα λογικό ον, ούτε προβλέψιμη, ούτε πάντοτε συμβατή με το μακροπρόθεσμο «συμφέρον» του, ίσως ούτε καν

“
Η αναμφισβήτητη επιστημονική και τεχνική πρόοδος δεν εξάλειψε τη βία, την εγκληματικότητα ή την εκμετάλλευση
”

με το βραχυπρόθεσμο. Το μορφωτικό επίπεδο και η διαθεσιμότητα της επιστημονικής πληροφορίας δεν τον προφυλάσσουν αναγκαστικά από τον ανορθολογισμό και την αυτοκαταστροφική συμπεριφορά. Ίσως το κακό και το καλό είναι αξεδιάλυτα στο σύνολο αυτό: ο ανταγωνισμός, διαχρονικά, ευθύνεται για θανάτους εκατομμυρίων ανθρώπων αλλά και για ένα μεγάλο μέρος της τεχνικής προόδου με τα όποια θετικά και αρνητικά της επακόλουθα.

Βέβαια η περίοδος της πανδημίας μάς κληροδότησε ορισμένα θετικά στοιχεία, όπως η εξοικείωση με την εξ αποστάσεως εργασία ή διδασκαλία, η άρση ορισμένων γραφειοκρατικών εμποδίων και η ταχεία ανάπτυξη των εμβολίων με τη συνεργασία ερευνητικών ομάδων από πανεπιστήμια και ερευνητικά ινστιτούτα με εταιρίες και δημόσιες αρχές. Όμως, η ελπίδα για ένα «καλύτερο αύριο» προϋποθέτει όχι μόνο την τεχνολογική τελειότητα ή άλλες ποσοτικού ή τεχνικού τύπου βελτιώσεις, που είναι αναμφισβήτητες, αλλά και την αλλαγή συμπεριφοράς με τρόπο μόνιμο. Προϋποθέτει μια «ταχεία εξέλιξη» του ανθρώπινου είδους που θα το απελευθερώσει από τα αιώνια πάθη του. Κατά καιρούς οι ελπίδες για το έναυσμα ή την «τομή» που θα πυροδοτούσε αυτή την εξέλιξη-αστραπή είχαν εναποτεθεί στην Παιδεία, στην Επανάσταση ή και στο σοκ της καταστροφής. Γνωρίζουμε πια ότι κανένα από αυτά δεν ήταν αρκετά ισχυρό και αποτελεσματικό κίνητρο και πάντως όχι σε βραχείες χρονικές κλίμακες.

Ενίοτε χώρες με αναμφισβήτητη πρόοδο και εξαιρετικό εκπαιδευτικό σύστημα πρωταγωνιστούν σε πρωτοφανείς αγριότητες ή υποστηρίζουν πολιτικές ηγεσίες που οδηγούν στην καταστροφή. Επαναστάσεις, ενώ ομνούν στην απελευθέρωση του ανθρώπου, εξελίσσονται σε καθεστώτα τυραννικά που εξολοθρεύουν πριν από όλους τους ίδιους τους πρωτεργάτες τους. Όσο για το σοκ της καταστροφής, αυτό δεν φαίνεται να διαρκεί πολύ και οι άνθρωποι επαναλαμβάνουν τα ίδια λάθη, υιοθετούν τις ίδιες πρακτικές και καλλιεργούν τα ίδια συναισθήματα που έσπειραν τον όλεθρο στο παρελθόν.

“

Είναι θαυμάσιο το
ιδανικό ενός ανθρώπου
απαλλαγμένου από
τη μισαλλοδοξία, την
απληστία, τη φιλοδοξία,
τον φθόνο και κάθε άλλο
γνωστό και από αιώνων
σχολιασμένο πάθος του

”

Ο Harari αποδίδει την κυριαρχία του ανθρώπου στον πλανήτη στην κοινωνικότητά του, δηλαδή στην τάση του να πιστεύει ότι «ανήκει» σε ομάδες (εθνικές, πολιτικές, θρησκευτικές, γλωσσικές, ταξικές κλπ) και ότι αυτό τον καθιστά ικανό ακόμη και να θυσιάσει για το καλό της ομάδας του. Θα έλεγα ότι αυτό το επιχείρημα έχει και την ακριβώς αντίθετη όψη: ο άνθρωπος είναι ικανός για τα χειρότερα απέναντι σε όσους δεν ανήκουν στην ομάδα αυτή. Ο Σοφοκλής στην Αντιγόνη δίνει ένα σχετικό σχόλιο που επιδέχεται πολλές ερμηνείες: «Πολλά τα δεινά κουδέν ανθρώπου δεινότερον πέλει», δηλαδή πολλά είναι τα θαυμαστά ή φοβερά ή αδιανόητα, τίποτα όμως πιο φοβερό ή θαυμαστό ή αδιανόητο από τον άνθρωπο. Η συνεργασία και ο αλτρουϊσμός συνυπάρχουν δυστυχώς με τον ατομισμό και τον ανταγωνισμό. Είναι θαυμάσιο το ιδανικό ενός ανθρώπου απαλλαγμένου από τη μισαλλοδοξία, την απληστία, τη φιλοδοξία, τον φθόνο και κάθε άλλο γνωστό και από αιώνων σχολιασμένο πάθος του. Αλλά τότε ίσως θα μιλούσαμε πραγματικά για ένα άλλο «είδος», με ελάχιστο ενδο-ειδικό ανταγωνισμό, όχι αναγκαστικά πιο ευπροσάρμοστο, και ίσως, πολύ πιο προβλέψιμο και βαρετό. Η αναμφισβήτητη επιστημονική και τεχνική πρόοδος δεν εξάλειψε τη βία, την εγκληματικότητα ή την εκμετάλλευση.

Ο δρόμος προς την ανθρώπινη τελειότητα νομίζω ότι δεν υπάρχει. Ούτε παρέχεται καμία εγγύηση διαρκούς ηθικής βελτίωσης του ανθρώπου.

Απαισιοδοξία; Όχι αναγκαστικά. Η βραβευμένη, με Νόμπελ λογοτεχνίας το 2015, συγγραφέας Σβετλάνα Αλεξίεβιτς μας λέει ότι η δημοκρατία (και η ομαλή κοινωνική ζωή θα συμπλήρωνα) είναι σαν το γκαζόν, χρειάζεται συνεχή φροντίδα. Με λίγα λόγια, νομίζω ότι ούτε ο κορωνοϊός ούτε οτιδήποτε άλλο μπορεί να λειτουργήσει ως «τομή» για μια μη αντιστρεπτή αλλαγή στην ανθρώπινη συμπεριφορά. Είμαστε «καταδικασμένοι να επαγρυπνούμε», διότι δεν είναι καθόλου απίθανη η διολίσθηση προς την κακή χρήση των τεχνικών δυνατοτήτων του ανθρώπου. Τον ρόλο αυτό της επαγρύπνησης οφείλουμε να τον αποδεχτούμε. Γιατί δεν γίνεται αλλιώς!

Δείτε [εδώ](#) σχετική Βιβλιογραφία.

Λοξές ματιές στην ΙΣΤΟΡΙΑ

Τα **καπάκια** στην Επανάσταση

Παναγιώτης Στάθης
Ιστορικός

Σημαία της Επανάστασης στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο με τα αρχικά «Η Ελευθερία ή Θάνατος».

Ο όρος «καπάκια», στην εποχή της επανάστασης, δηλώνει τις συνθήκες υποταγής των οπλαρχηγών, κυρίως αυτών της Ρούμελης, στην οθωμανική εξουσία. Η λέξη προέρχεται από το τουρκικό ουσιαστικό *karak* και το ρήμα *karamak* που σημαίνει καπακώνω, σκεπάζω, βουλώνω, καλύπτω. Προφανώς, στα καπάκια του Εικοσιένα χρησιμοποιείται μεταφορικά: καλύπτω, σκεπάζω την αντιπαλότητα.

Το «προσκύνημα» των οπλαρχηγών, η αποχώρηση δηλαδή από το εθνικό επαναστατικό στρατόπεδο και η προσχώρηση στο οθωμανικό στρατόπεδο (συνά με συμμετοχή στις οθωμανικές εκστρατείες) ερμηνεύτηκε από την εθνική ιστοριογραφία με δύο αντίθετους τρόπους. Ένα μεγάλο τμήμα της εθνικής αλλά και της αριστερής ιστοριογραφίας, που προσλάμβανε τους κλεφταρματολούς και τους οπλαρχηγούς του Εικοσιένα ως τους κατεξοχήν πρωταγωνιστές της Επανάστασης και τους κύριους εκπροσώπους του λαού, ερμήνευσε τα καπάκια ως «εθνοφελή στρατηγήματα», ως παρελκυστική τακτική, όταν η οθωμανική στρατιωτική πίεση ήταν μεγάλη και δύσκολο έως αδύνατο να αντιμετωπιστεί. Τότε οι οπλαρχηγοί για να διασώσουν το ένοπλο ελληνικό δυναμικό αλλά και να αποσοβήσουν τη σφαγή του άμαχου πληθυσμού έρχονταν σε πλαστές διαπραγματεύσεις με τους Οθωμανούς και δήλωναν ψευδώς υποταγή. Μόλις όμως το επέτρεπαν οι συνθήκες, διέλυαν τα καπάκια και επανέρχονταν στις τάξεις των επαναστατών. Αλλά και κατά

τη διάρκεια που ήταν «προσκυνημένοι» πληροφορούσαν την επαναστατική πλευρά για τις οθωμανικές κινήσεις και προσπαθούσαν να επηρεάσουν τους Οθωμανούς ώστε να ματαιώσουν τις οθωμανικές επιθέσεις. Αυτήν την ερμηνευτική εκδοχή ασπάστηκαν και πολλοί **τοπικοί λόγιοι στην προσπάθειά τους να αναδείξουν την προσφορά του τόπου τους** στην Επανάσταση. Μάλιστα, ένα τμήμα αυτών των ιστοριογραφικών ρευμάτων ερμήνευσε τα καπάκια ως αποτέλεσμα της διαιρετικής πολιτικής και των διαβολών των Φαναριωτών και των προεστών, οι οποίοι επιδίωκαν να εξουδετερώσουν την πολιτικοστρατιωτική ισχύ και τη λαϊκή υποστήριξη των οπλαρχηγών, αναγκάζοντας έτσι τους τελευταίους να απομακρυνθούν από το επαναστατικό στρατόπεδο.

Ένα άλλο τμήμα της εθνικής ιστοριογραφίας θεώρησε τα καπάκια ως εθνική προδοσία, μολοντί εφάρμοσε τη θεώρηση αυτή επιλεκτικά, κυρίως σε όσους οπλαρχηγούς δεν επανήλθαν στην επαναστατική πλευρά ή συνεργάστηκαν για μεγάλο διάστημα με τους Οθωμανούς, π.χ. τον Δημήτριο Νενέκο.

Οι παραπάνω προσεγγίσεις διαβάζουν τα καπάκια υπό το πρίσμα της μετεπαναστατικής εποχής όταν έχει κυριαρχήσει η νεωτερική εθνική ιδεολογία, η οποία απαιτεί από τα μέλη του έθνους αφοσίωση μέχρι αυτοθυσίας. Σε αυτό το ιδεολογικό πλαίσιο δεν υπάρχει χώρος για συμπεριφορές που δεν εντάσσονται στα δίπολα: ελευθερία ή θάνατος / με το έθνος ή εναντίον του.

“

Όταν όμως δυσμενείς εξελίξεις στον πόλεμο θέτουν σε δοκιμασία την τοπική κυριαρχία των καπετάνιων, τότε το προσκύνημα συνιστά μια δοκιμασμένη πρακτική για την αναπαραγωγή της εξουσίας των ενόπλων.

”

“

Τα καπάκια άφηναν ανοιχτές τις δυνατότητες της εφαρμογής ή της διάλυσής τους ανάλογα με τις πολεμικές εξελίξεις

”

Ωστόσο, τα καπάκια συνιστούν πρακτικές που έχουν τις ρίζες τους στην προεπαναστατική εποχή, εντάσσονται στη διαθρησκευτική κουλτούρα των ενόπλων και έχουν στόχο τη διευθέτηση της ανταρσίας, την εξομάλυνση της ένοπλης αντιπαλότητας, την εξοικονόμηση της βίας και την επάνοδο των κοινοτήτων στην ομαλή ζωή. Ο κλεφτοκαπετάνιος ληστεύει και λεηλατεί ώστε να εκβιάσει τις οθωμανικές αρχές να του δώσουν αρματολίκι. Όταν αποδειχθεί αρκετά ισχυρός, οι κοινότητες και οι οθωμανικές αρχές του παραχωρούν αρματολίκι με αντάλλαγμα το προσκύνημα, την υποταγή του στην οθωμανική εξουσία. Έτσι η επαρχία επανέρχεται στην ησυχία και την ομαλότητα.

Στην περίοδο της Επανάστασης, οι καπετάνιοι προσχωρούν στον Αγώνα με κύριο στόχο τη διατήρηση ή την απόκτηση αρματολικιού, δηλαδή τοπικής εξουσίας, με στόχο κοντολογίς τη βελτίωση της κοινωνικής τους θέσης. Όταν όμως δυσμενείς εξελίξεις στον πόλεμο θέτουν σε δοκιμασία την τοπική κυριαρχία των καπετάνιων, τότε το προσκύνημα συνιστά μια δοκιμασμένη πρακτική για την αναπαραγωγή της εξουσίας των ενόπλων. Άλλωστε, σε αρκετές περιπτώσεις οι τοπικές κοινότητες πιέζουν τους τοπικούς καπετάνιους και προεστούς να προσκυνήσουν ώστε να αποφύγουν τη σφαγή και τη λεηλασία και να επανέλθουν οι κάτοικοι από τις ορεινές αποκλεισטרές όπου έχουν καταφύγει. Έτσι ο καπετάνιος που συνιστά την κατεξοχήν έκφραση της εξέγερσης της επαρχίας προσκυνά με αντάλλαγμα την αποκατάστασή του στη θέση του αρματολού και μαζί του υποτάσσεται η επαρχία, αποφεύγοντας τις συνέπειες της οθωμανικής επέλασης.

Και οι δύο πλευρές γνωρίζουν βεβαίως ότι δεν πρόκειται κατ' ανάγκη για μια οριστική διευθέτηση: όσο η εξέγερση συνεχίζεται σε γειτονικές περιοχές, υπάρχει πάντα η πιθανότητα να αλλάξει ο συσχετισμός δύναμης και η ανταρσία να επανακάμψει. Ωστόσο, στη συγκυρία τα καπάκια εξυπηρετούν όλες τις πλευρές. Οι Οθωμανοί εξοικονομούν χρόνο και ένοπλο δυναμικό που θα διέθεταν για την υποταγή της επαρχίας και μπορούν τώρα να τα διαθέσουν για την καταστολή της εξέγερσης σε άλλες περιοχές, ενώ παράλληλα μπορούν απρόσκοπτα να φορολογήσουν την υποταγμένη επαρχία, ίσως και να ενισχύσουν τις δυνάμεις τους με τους ενόπλους του

προσκυνημένου αρματολού. Από την άλλη μεριά, ο οπλαρχηγός διατηρεί την εξουσία του, ενώ διαφορετικά θα ήταν αναγκασμένος να καταφύγει σε περιοχές που η επανάσταση αντέχει, όπου όμως, χωρίς τοπικά ερείσματα, θα εξαρτιόταν από την ανεπαρκή και αβέβαιη μισθοδοσία της Διοίκησης. Οι κάτοικοι της επαρχίας επιστρέφουν στις γεωργικές τους ασχολίες και δεν αναγκάζονται να καταφύγουν πρόσφυγες σε ασφαλέστερες περιοχές.

Ο Καπετάν Ανδρούτσος το 1795. Θεόφιλος

Οι καπετάνιοι, στο διάστημα που διατελούν σε υποταγή, προσπαθούν να διατηρούν επαφές με τους επαναστατημένους Έλληνες και συχνά παρέχουν πληροφορίες για τις οθωμανικές κινήσεις, διότι αφενός έχουν από παλιά στενούς δεσμούς με πολλούς από αυτούς, αφετέρου επενδύουν σε μια πιθανή αλλαγή του συσχετισμού δύναμης που θα δημιουργήσει συνθήκες

επανόδου στην επαναστατική πλευρά. Η συνείδηση του προσωρινού χαρακτήρα των καπακιών από τις οθωμανικές αρχές υποδεικνύεται από το γεγονός ότι απαιτούν και λαμβάνουν πρόσωπα με κύρος ως ομήρους για να διασφαλίσουν κατά το δυνατόν την εφαρμογή των συνθηκών.

Ωστόσο, ο προσωρινός χαρακτήρας των καπακιών δεν σημαίνει ότι πρόκειται για πλαστά καπάκια, ψευτοκάπακα όπως αποκλήθηκαν από την εθνική ιστοριογραφία. Τα καπάκια άφηναν ανοιχτές τις δυνατότητες της εφαρμογής ή της διάλυσής τους ανάλογα με τις πολεμικές εξελίξεις. Για παράδειγμα, οι Γώγος Μπακόλας και οι Κουτελιδαίοι, αρματολοί της Άρτας, και ο Σταμούλης Γάτσος των Αγράφων δεν επέστρεψαν ποτέ στο ελληνικό στρατόπεδο καθώς η εξέγερση ηττήθηκε στις περιοχές τους. Όταν απέτυχαν να εδραιώσουν την πρωτοκαθεδρία τους ο Γεώργιος Βαρνακιώτης στη δυτική Στερεά Ελλάδα και ο Οδυσσέας Ανδρούτσος στην ανατολική Στερεά, ο μεν πρώτος προσκύνησε το 1822 και επέστρεψε μόλις το 1828, ενώ ο Ανδρούτσος προέβη σε καπάκια αλλά συνελήφθη και δολοφονήθηκε από τον ανταγωνιστή του και πειθήνιο στην κεντρική επαναστατική διοίκηση, Γιάννη Γκούρα. Τρία μεγάλα κύματα καπακιών υπήρξαν στη διάρκεια του Αγώνα: στη δυτική Στερεά Ελλάδα στα τέλη του 1822 και σε ολόκληρη τη Ρούμελη το 1826 μετά την πτώση του Μεσολογγίου και το 1827 μετά την παράδοση της Ακρόπολης. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι Οθωμανοί φαίνονταν να επικρατούν στρατιωτικά με αποτέλεσμα οι περισσότεροι Ρουμελιώτες οπλαρχηγοί να καταφύγουν σε καπάκια. Ένα μικρότερο κύμα παρατηρείται στην Πελοπόννησο το 1826 με την επικράτηση του Ιμπραήμ πασά σε μεγάλο τμήμα της.

Τα προαναφερόμενα δεν σημαίνουν ότι οι χριστιανοί οπλαρχηγοί δεν προτιμούσαν την απόσχιση από το οθωμανικό κράτος και την ίδρυση ενός χριστιανικού. Ωστόσο, τούτο το επιδίωκαν με παράλληλη διατήρηση ή/και βελτίωση της κοινωνικής τους θέσης. Κύριο κίνητρο της δράσης των παλαιών αρματολών υπήρξε η διατήρηση της ηγεμονικής τους θέσης στις επαρχίες τους, κύρια, αν όχι μοναδική, πηγή αναπαραγωγής της κοινωνικής τους ισχύος.

Η επαναστατική διοίκηση καταδικάζει τα καπάκια και αποκαλεί τουρκολάτρες τους οπλαρχηγούς που έρχονται σε διαπραγματεύσεις με τους Οθωμανούς, διότι τα καπάκια αδυνατίζουν την επαναστατική δυναμική και περιορίζουν τις εξεγερμένες περιοχές και το ένοπλο δυναμικό. Κυρίως όμως διότι συμπεριφορές που μπορούν να εκληφθούν ως συνεργασία με τον εχθρό, έστω και εάν γίνονται υπό το κράτος της ανάγκης, βρίσκονται εκτός του πλαισίου αποδεκτών συμπεριφορών που επιβάλλει η νεωτερική εθνική ιδεολογία. Παρά ταύτα, η Διοίκηση αρκετές φορές είναι αναγκασμένη να ανεχτεί αυτές τις

πρακτικές στο μέτρο που είναι ακόμη αδύναμη για να επιβάλει τη βούληση της και, συνακόλουθα, συγχωρεί και αποδέχεται ξανά στους κόλπους του εθνικού σώματος τους συνθηκολογήσαντες όταν αυτοί επιστρέψουν στο επαναστατικό στρατόπεδο.

Συμπερασματικά, τα καπάκια συνιστούν παραδοσιακού τύπου πρακτικές επίλυσης συγκρούσεων με στόχο τον περιορισμό της βίας και την αμοιβαία διαφύλαξη των συμφερόντων των εμπλεκόμενων. Ακολουθούνται στην Επανάσταση κυρίως από τις ένοπλες ελίτ που εμπορούνται εν πολλοίς από προνεωτερικές κουλτούρες στις οποίες η οθωμανική κυριαρχία συνιστούσε, τουλάχιστον έως τότε, ένα οικείο και δεδομένο διαχρονικό περιβάλλον, νομιμοποιημένο άλλωστε και από την ορθόδοξη χριστιανική εκκλησία. Απορρίπτονται όμως και προσλαμβάνονται ως προδοσία από το υπό συγκρότηση νεωτερικό εθνικό κράτος.

Μπορείτε να δείτε [εδώ](#) ενδεικτική βιβλιογραφία.

“

τα καπάκια συνιστούν παραδοσιακού τύπου πρακτικές επίλυσης συγκρούσεων με στόχο τον περιορισμό της βίας και την αμοιβαία διαφύλαξη των συμφερόντων των εμπλεκόμενων

”

ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Ασφάλεια στο Διαδίκτυο - ένας κινούμενος στόχος

Βαγγέλης Μαρκάτος

Καθηγητής

Τμήμα Επιστήμης Υπολογιστών

Τα τελευταία χρόνια ακούμε όλο και περισσότερο για προβλήματα που αφορούν την ασφάλεια στο διαδίκτυο. Πράγματι, πριν μερικά χρόνια επιτιθέμενοι χρησιμοποίησαν το λογισμικό Wannacry για να εισβάλουν σε πάνω από 200 χιλιάδες υπολογιστές και σε περισσότερες από 150 χώρες σε όλο τον κόσμο. Πριν αρκετούς μήνες επιτιθέμενοι μπήκαν σε υπολογιστές της εταιρείας Colonial Pipeline (εταιρείας μεταφοράς καυσίμων), διέκοψαν τη σωστή λειτουργία τους και ζήτησαν λύτρα (ransomware) ύψους αρκετών εκατομμυρίων ευρώ. Πριν από λίγο καιρό ακούσαμε για το λογισμικό Pegasus το οποίο υπήρχε εδώ και χρόνια σε κινητά τηλέφωνα και κατέγραφε συνομιλίες, διάβαζε μηνύματα, και γενικά παρακολουθούσε τους ιδιοκτήτες του κινητού τηλεφώνου.

Με όλες αυτές τις επιθέσεις κάποιος θα μπορούσε να αναρωτηθεί: «Μα καλά, το πρόβλημα της κυβερνοασφάλειας το γνωρίζουμε εδώ και δεκαετίες. Γιατί δεν μπορούμε να το λύσουμε και κάθε λίγο παρουσιάζεται πάλι μπροστά μας;». Το ερώτημα είναι εύλογο. Την μία έχουμε επιθέσεις σε μεγάλες εταιρίες, την άλλη έχουμε επιθέσεις σε νοσοκομεία, την τρίτη έχουμε επιθέσεις σε κινητά τηλέφωνα. Γιατί τέλος πάντων δεν μπορούμε «μια και καλή» να ασφαλίσουμε τα συστήματά μας; Η απάντηση είναι απλή: δεν είναι εύκολο να ασφαλίσουμε τα συστήματά μας γιατί το πρόβλημα (της ασφάλειας) αλλάζει συνεχώς μορφή και εμφανίζεται μπροστά μας με ένα διαρκώς καινούριο πρόσωπο. Για την ακρίβεια,

το πρόβλημα γίνεται ένας κινούμενος στόχος ο οποίος φαίνεται να μετακινείται όλο και πιο γρήγορα. Δύο είναι οι διαστάσεις που συμβάλουν σε αυτή την ταχύτερη κίνηση και την αέναη αλλαγή:

Οι υπολογιστές αλλάζουν

Οι επιτιθέμενοι αλλάζουν

I think computer viruses should count as life. I think it says something about human nature that the only form of life we have created so far is purely destructive.

We've created life in our own image.

Stephen Hawking

εδώ. Πράγματι, όλο και περισσότερο έχουμε αρχίσει να χρησιμοποιούμε «έξυπνες» συσκευές: έξυπνα τηλέφωνα, έξυπνα πλυντήρια, έξυπνες κουζίνες, έξυπνα αυτοκίνητα. Όλες αυτές οι «έξυπνες» συσκευές ουσιαστικά έχουν έναν υπολογιστή ο οποίος μπορεί να συνδεθεί στο διαδίκτυο. Αυτή είναι η θεμελιώδης ιδιότητα που προσδίδει σε αυτές τις συσκευές τη λεγόμενη «έξυπνάδα»: μπορούν να κάνουν υπολογισμούς και μπορούν να επικοινωνήσουν. Αυτή η ικανότητά τους τους επιτρέπει να τρέξουν προγράμματα

Οι υπολογιστές αλλάζουν

Τα τελευταία χρόνια ο ορισμός του «τι είναι υπολογιστής» έχει αρχίσει να αλλάζει με δραστικούς ρυθμούς. Για παράδειγμα, την δεκαετία του 1950 ένας υπολογιστής χρησιμοποιείτο κυρίως για επιστημονικούς σκοπούς, ήταν μεγάλος όσο ένα δωμάτιο και κόστιζε μερικά εκατομμύρια δολάρια. Σήμερα ένας υπολογιστής χωράει στην παλάμη του χεριού μας και μπορεί να κοστίζει ακόμα και λιγότερο από 100 ευρώ. Αυτή η συνεχόμενη αλλαγή της μορφής και της χρήσης των υπολογιστών δεν σταματά

“

Οι «έξυπνες» συσκευές που μας περιστοιχίζουν ουσιαστικά αυξάνουν τους στόχους τους οποίους μπορούν να χτυπήσουν οι επιτιθέμενοι στο διαδίκτυο

”

με τα οποία μπορούν να αλλάξουν τη λειτουργικότητά τους. Για παράδειγμα ένα έξυπνο κινητό τηλέφωνο (μέσω των προγραμμάτων – apps – που μπορεί να τρέξει) έχει την δυνατότητα να αλλάζει τη λειτουργικότητά του και πέρα από τη βασική λειτουργία του, δηλαδή να παίρνει τηλέφωνα, μπορεί να παίζει παιχνίδια, να κάνει οικονομικές συναλλαγές, να κλείνει εισιτήρια, κλπ.

Δυστυχώς, αυτή η «έξυπνάδα» και η μεταβαλλόμενη μορφή των υπολογιστών αυξάνει τις ευκαιρίες που έχει ένας επιτιθέμενος να προσβάλει έναν υπολογιστή. Πράγματι, σήμερα έχουμε δισεκατομμύρια υπολογιστές μαζί με όλες τις υπόλοιπες έξυπνες συσκευές, που ουσιαστικά “μετατρέπονται” σε δισεκατομμύρια πιθανούς στόχους. Έτσι για έναν επιτιθέμενο μία «έξυπνη» κλειδαριά είναι μια ευκαιρία να ανοίξει την πόρτα ενός σπιτιού, μία «έξυπνη» λάμπα συνδεδεμένη στο δίκτυο είναι μια ευκαιρία να σβήσει τα φώτα και ένα «έξυπνο» σύστημα θέρμανσης είναι μια ευκαιρία να διακόψει τη θέρμανση σε ένα σπίτι στα μέσα του χειμώνα.

Οι επιτιθέμενοι αλλάζουν

Αν κοιτάξει κανείς τις πρώτες επιθέσεις στους υπολογιστές θα δει ότι έγιναν από νεαρά άτομα που κυρίως ήθελαν να πειραματιστούν – να εξερευνήσουν τα κενά ασφαλείας –

να δουν τι μπορεί να γίνει. Συνήθως, οι επιτιθέμενοι ήταν σχεδόν παιδιά, δεν είχαν κακή πρόθεση και δεν είχαν σκοπό να καταστρέψουν. Τα μέσα τους ήταν πενιχρά και είχαν ελάχιστα (ή και καθόλου) χρήματα. Αυτή όμως η πρώτη εποχή των επιθέσεων έχει περάσει πια για πάντα. Σήμερα οι επιτιθέμενοι έχουν άλλους σκοπούς. Ο πιο συνηθισμένος σκοπός των επιτιθέμενων είναι το οικονομικό όφελος. Πράγματι, πάρα πολλοί από αυτούς απλώς έχουν σκοπό να βγάλουν χρήματα ζητώντας λύτρα, πουλώντας κλεμμένο copyrighted υλικό, κλπ. Πρόκειται συνήθως για οργανωμένες ομάδες ατόμων οι οποίες έχουν και κάποια χρηματική υποστήριξη και δεν διστάζουν να επενδύσουν μερικές χιλιάδες ευρώ σε μία «επίθεση» με στόχο να αποκομίσουν πολλαπλάσια οφέλη.

Ένας άλλος συνηθισμένος σκοπός των επιτιθέμενων είναι τα πολιτικά οφέλη. Ομάδες από αυτούς προσβάλουν υπολογιστές και αλλάζουν ιστοσελίδες με στόχο να τραβήξουν την προσοχή σε κάποιο πολιτικό μήνυμα. Αυτές οι ομάδες δεν ενδιαφέρονται συνήθως για το οικονομικό όφελος. Αυτό που τους ενδιαφέρει είναι η προώθηση του μηνυματός τους και η προσέλκυση της προσοχής του κόσμου.

Τέλος, στο παιχνίδι της ασφάλειας στο Διαδίκτυο έχουν αρχίσει να μπαίνουν και ολόκληρα κράτη. Αυτά μπορούν να διαθέσουν ομάδες από εκατοντάδες άτομα και χρηματοδότηση που φτάνει τα πολλά εκατομμύρια ευρώ.

Είναι πια ξεκάθαρο ότι, στις μέρες μας, οι επιτιθέμενοι αποτελούνται από όλο και μεγαλύτερες ομάδες με όλο και μεγαλύτερη χρηματοδότηση. Η προστασία ενός υπολογιστή απέναντι σε μία τέτοια επίθεση δεν είναι πια απλή υπόθεση.

Τι μπορούμε να κάνουμε

Τα τελευταία χρόνια έχει ξεκινήσει μία νέα προσέγγιση στην ερευνητική διαδικασία της ασφάλειας στο διαδίκτυο – μία proactive προσέγγιση που αλλάζει τα μέχρι τώρα δεδομένα. Ενώ η παραδοσιακή προσέγγιση μάς προτρέπει να ασφαλίσουμε τους σημερινούς υπολογιστές και τις εφαρμογές, η νέα proactive προσέγγιση μάς προτρέπει να ασφαλίσουμε επιπλέον τους υπολογιστές και από τις μελλοντικές επιθέσεις – από επιθέσεις που δεν έχουν γίνει ακόμα και που πιθανόν θα γίνουν στο μέλλον. Έτσι, αντί να κοιτάμε μόνο τι έγινε στο παρελθόν, πρέπει να σκεφτόμαστε τι είδους επιθέσεις θα μπορούσαν να γίνουν στο μέλλον και να προετοιμαζόμαστε σήμερα για κάτι που μπορεί να έρθει αύριο. Με τον τρόπο αυτό, αντί να είμαστε παθητικοί θεατές ενός κόσμου που αλλάζει, θα μπορέσουμε να είμαστε ένα βήμα μπροστά από τις αλλαγές και σε κάποιο βαθμό να τις καθορίσουμε.

Από τα πρώτα μαθήματα της Ιατρικής Σχολής στα προκατασκευασμένα κτίρια της Κνωσού.

Ορκωμοσία των πρώτων αποφοίτων της Φυσικομαθηματικής Σχολής (1981). Διακρίνονται ο πρώτος αποφοιτήσας Π. Παπαδάκης, ο Μ. Μανούσας και ο Ν. Πετρίδης.

Δεξίωση στο Πανεπιστήμιο στις 30/1/1979. Από αριστερά διακρίνονται οι καθηγητές Ερατοσθένης Καψωμένος, Στυλιανός Αλεξίου και Βάλτερ Πιούνερ.

Στιγμές από την ιστορία του ΠΚ

Ιωάννης Ε. Πουργιώτακης
Ομότιμος Καθηγητής
πρώην Αντιπρύτανης ΠΚ

Τα πρώτα μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η έναρξη των μαθημάτων στο ΠΚ είχε προγραμματιστεί για τις 8 Νοεμβρίου 1977. Ωστόσο επειδή η μέρα αυτή είναι η επίσημη θρησκευτική εορτή για την πόλη του Ρεθύμνου, τα μαθήματα άρχισαν μόνο στο Ηράκλειο. Την προηγούμενη μέρα είχε προηγηθεί αγιασμός από τον εφημέριο της Ν. Αλικαρνασσού. Όπως μπορέσαμε να διαπιστώσουμε το πρώτο μάθημα δίδαξε στο Ηράκλειο ο Νίκος Πετρίδης, τακτικός καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Ανατολικού Ιλινόις, με διεθνή παρουσία σε θέματα Γεωμετρίας. Αντικείμενο της πρώτης διδασκαλίας ήταν «απειροστικός λογισμός». Ο ίδιος ο Νίκος Πετρίδης έγραψε 25 χρόνια αργότερα: «*Με πολλή συγκίνηση άρχισα το πρώτο μου μάθημα! Ξεκινήσαμε με πολύ φτωχά υλικά μέσα: Δανεικές αίθουσες διδασκαλίας, δανεικά καθίσματα, δανεικός εξοπλισμός κλπ., αλλά με μεγάλα όνειρα κι ελπίδες και την αγάπη του Κρητικού λαού.*»

Η έναρξη των μαθημάτων στη Φιλοσοφική Σχολή στο Ρέθυμνο, όπου και η έδρα του Πανεπιστημίου, πραγματοποιήθηκε την επόμενη μέρα (9-11-1977) και προσέλαβε πανηγυρικό χαρακτήρα. Αρχικά έγινε αγιασμός και σύντομος χαιρετισμός από τον Μητροπολίτη Τίτο και ακολούθησε προσφώνηση από τον Πρόεδρο της Διοικούσας Επιτροπής Μανούσο Μανούσακα. Εκτός από τους εκπροσώπους των αρχών παρόντες ήταν οι καθηγητές Στυλιανός Αλεξίου, Στυλιανός και Ερατοσθένης Καψωμένος, Ιωάννης Καμπίτσης, Ανδρέας Παναγόπουλος, Τάσος Μπουγάς, Χρύσα Μαλτέζου, Δημήτρης, Λαζαρίδης και φυσικά όλες οι νέες φοιτήτριες και οι νέοι φοιτητές. Μετά από αυτήν την τελετή πραγματοποιήθηκε το πρώτο μάθημα από τον Στυλιανό Αλεξίου, με αντικείμενο την «Κρητική Αναγέννηση».

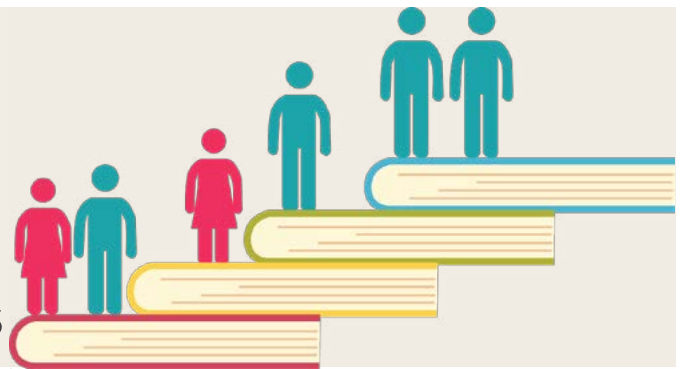
Ήταν μια ιδιαίτερη και πανηγυρική μέρα για το Πανεπιστήμιο Κρήτης και ιδιαίτερα για το Ρέθυμνο. Είναι η στιγμή που πραγματοποιείται ένα όνειρο ζωής για την Κρήτη και καρποφορούν όλοι εκείνοι οι αγώνες και οι προσπάθειες, οι αντιπαραθέσεις και οι συγκρούσεις για να ιδρυθεί το Πανεπιστήμιο. Ο πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής μίλησε στους νέους φοιτητές με έντονη τη συναισθηματική φόρτιση. «*Καλώς ήρθατε στο νέο μας Πανεπιστήμιο! Η σημερινή μέρα είναι χαρμόσυνη για τον τόπο μας, είναι μέρα ιστορική. Τα μαθήματα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης αρχίζουν σήμερα εδώ στο Ρέθυμνο, την επίσημα καθιερωμένη έδρα του. Χθές άρχισαν και στο Ηράκλειο οι παραδόσεις του Μαθηματικού Τμήματος της Φυσικομαθηματικής Σχολής. Έτσι το νέο πανεπιστήμιο της χώρας μας, το όνειρο ολόκληρων γενεών, αποτελεί πια ζωντανή πραγματικότητα. Δεν είναι ανάγκη βέβαια να υπογραμμίσω τη σημασία που έχει για την Ελλάδα ολόκληρη και για την Κρήτη ιδιαίτερα η ίδρυση ενός νέου πανεπιστημίου, φωτεινής εστίας της επιστήμης, παράγοντα πολιτισμού και κοινωνικής προόδου. Ανάλογη με τη σημασία του μεγάλου αυτού έργου είναι και η ευγνωμοσύνη μας προς όλους όσους συνετέλεσαν στην πραγμάτωσή του και μας προσφέρουν πρόθυμα την πολύτιμη βοήθεια και συμπαράστασή τους (...)*».

Ήδη από το μικρό αυτό απόσπασμα διακρίνεται η συγκίνηση για το μέγα γεγονός. Οι δυσκολίες ήταν πάμπολλες, όμως όλοι ήταν πρόθυμοι να συμβάλλουν στην άρση των εμποδίων. Όλοι γεμάτοι χαρά και ενθουσιασμό, που κάτι καινούργιο αρχίζει και μάλιστα με τη δική τους παρουσία και συνδρομή. Πρόκειται για την πρώτη ηρωική γενιά καθηγητών και φοιτητών που ήταν πρόθυμοι να συμβάλουν παντοιοτρόπως για τη βελτίωση των σπουδών, τη δική τους πρόοδο και την ανέλιξη του Πανεπιστημίου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

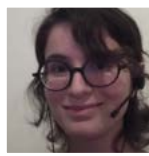
Έμφυλος χάρτης Πανεπιστημίου Κρήτης

Ομάδα Αποτύπωσης του Έμφυλου Χάρτη της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων του ΠΚ

**Παναγιώτα
Φατούρου**
Καθηγήτρια
Τμήμα Επιστήμης
Υπολογιστών

Εύα Αναστασιάδη
Φοιτήτρια
Τμήμα Επιστήμης
Υπολογιστών

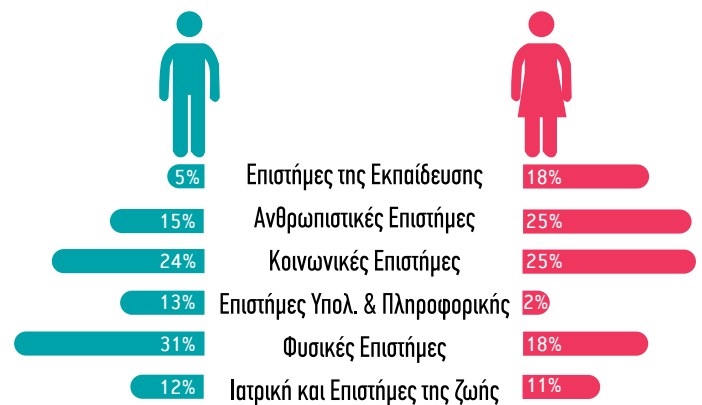
Αναστασία Διακίτου
Υπάλληλος
Τμήμα Σχεδιασμού
και Οργάνωσης της
Διεύθυνσης Σχεδιασμού
και Προγραμματισμού

Η αντιμέτωση των δυσαναλογιών μεταξύ των φύλων στα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΑΕΙ) αποτελεί σημαντική πρόκληση για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών έχουν υιοθετηθεί πολιτικές για την προώθηση της ισότητας των φύλων στα ΑΕΙ. Ένα από τα παράδοξα^{1,2} που παρατηρούνται ως προς την ισότητα των φύλων στην ανώτατη εκπαίδευση είναι ότι ενώ το ποσοστό των γυναικών είναι υψηλότερο από το ποσοστό των ανδρών στα χαμηλότερα επίπεδα της εκπαίδευσης (π.χ., στις προπτυχιακές σπουδές), η συμμετοχή τους συρρικνώνεται στα υψηλότερα επίπεδα, ενώ παρατηρείται και υψηλή υποεκπροσώπηση των γυναικών σε θέσεις ισχύος. Έχει επίσης επισημανθεί^{3,4} ότι παρότι η υιοθέτηση πολιτικών για την ισότητα των φύλων είναι ευρέως αποδεκτή στα ΑΕΙ των χωρών της ΕΕ σε θεωρητικό επίπεδο, η εφαρμογή πρακτικών μέτρων ισότητας συναντά συχνά ισχυρές αντιστάσεις.

Ακολουθώντας καθιερωμένες τεχνικές για την κατανόηση των ιδιαίτερων αναγκών όσον αφορά σε δυσαναλογίες μεταξύ των φύλων στο Πανεπιστήμιο Κρήτης (ΠΚ), η Επιτροπή Ισότητας των Φύλων (ΕΙΦ) του ΠΚ έχει εκπονήσει ένα πρώτο στάδιο στατιστικής μελέτης, η οποία αποσκοπεί στην αξιολόγηση της παρούσας κατάστασης και στην ανάδειξη πτυχών της ζωής του Πανεπιστημίου, όπου παρουσιάζονται τέτοιες δυσαναλογίες. Στη μελέτη παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν τους φοιτητές και τις φοιτήτριες (σε όλα τα επίπεδα σπουδών), τους/τις απόφοιτους/ες, το προσωπικό του Ιδρύματος και τα διοικητικά όργανα. Μελετώνται δεδομένα φύλου για τα ακαδημαϊκά έτη 2016-2019 με κύριες πηγές τα Ανοιχτά δεδομένα⁵ του Πανεπιστημίου Κρήτης και το Τμήμα Στατιστικής και Μελετών του Πανεπιστημίου.

Τα ευρήματα της μελέτης περιγράφονται συνοπτικά στις επόμενες ενότητες. Οι αναλογίες, όπου αναφέρονται, δηλώνουν τον αριθμό φοιτητριών προς τον αριθμό φοιτητών⁶.

Σπουδές

Προπτυχιακές Σπουδές. Μεγάλες δυσαναλογίες, ως προς το πλήθος προπτυχιακών φοιτητών και φοιτητριών, παρατηρήθηκαν στις Σχολές Κοινωνικών Επιστημών, Επιστημών Αγωγής και Φιλοσοφική. Σε όλα τα Τμήματα των Σχολών αυτών εκτός του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών, οι φοιτήτριες αποτελούν τη μεγάλη πλειονότητα. Τα ποσοστά των φοιτητριών στα Τμήματα αυτά κυμαίνονται από 66.03% έως 93.54%. Τα Τμήματα Π.Τ.Δ.Ε., Π.Τ.Π.Ε., Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Φιλολογίας, Φ.Κ.Σ., Ψυχολογίας και Κοινωνιολογίας έχουν διαφορά > 50% υπέρ των γυναικών, με τη μεγαλύτερη δυσαναλογία να παρουσιάζεται στο Π.Τ.Π.Ε.

“

Η στατιστική μελέτη αναδεικνύει επομένως πως στα περισσότερα από τα Τμήματα/Σχολές του Πανεπιστημίου Κρήτης, η συμμετοχή των γυναικών μειώνεται από τα χαμηλότερα σε υψηλότερα επίπεδα σπουδών

”

Στη Σχολή Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών η εικόνα είναι μικτή. Στο Τμήμα Βιολογίας και στο Τμήμα Χημείας είναι περισσότερες οι γυναίκες με ποσοστά 67% και 64.5%, αντίστοιχα. Αντίθετα, στο Τμήμα Φυσικής και πολύ περισσότερο στο Τμήμα Επιστήμης Υπολογιστών υπάρχουν περισσότεροι φοιτητές από φοιτήτριες (ποσοστά φοιτητριών: 36% και 19%, αντίστοιχα).

Στα υπόλοιπα Τμήματα και Σχολές του ΠΚ δεν παρουσιάζονται μεγάλες δυσαναλογίες.

Μεταπτυχιακές Σπουδές. Οι αναλογίες μεταπτυχιακών φοιτητριών/ών, συγκριτικά με τις αντίστοιχες προπτυχιακών φοιτητριών/ών, μειώνονται στα 10 από τα 17 Τμήματα/Σχολές του ΠΚ. Τα περισσότερα από τα Τμήματα της Σχολής Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών έχουν πλέον διαφορά ποσοστών φοιτητών-φοιτητριών μεγαλύτερη του 30% υπέρ των ανδρών.

Ωστόσο, στα Τμήματα Π.Τ.Δ.Ε., Π.Τ.Π.Ε., Φιλολογίας, Βιολογίας, Μαθηματικών και Εφαρμοσμένων Μαθηματικών, Ψυχολογίας, Κοινωνιολογίας και στην Ιατρική Σχολή, οι διαφορές στα ποσοστά γυναικών-ανδρών είναι μεγαλύτερες του 30% υπέρ των γυναικών. Εξ αυτών, στα Τμήματα Π.Τ.Π.Ε., Φιλολογίας και Ψυχολογίας η διαφορά είναι μεγαλύτερη του 60%.

Σπουδές σε επίπεδο Διδακτορικού Διπλώματος.

Σε όλα τα Τμήματα της Σχολής Επιστημών Αγωγής και της Φιλοσοφικής Σχολής, παρατηρείται μεγάλη πτώση των αναλογιών από το μεταπτυχιακό επίπεδο στο επίπεδο Διδακτορικών σπουδών (παρά τον μεγάλο αριθμό γυναικών που φοιτούν σ' αυτά τα Τμήματα). Στα περισσότερα Τμήματα της Σχολής Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών και της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών παρατηρούμε επίσης πτώση των αναλογιών. Στις υπόλοιπες Σχολές και Τμήματα δεν παρατηρούνται αξιοσημείωτες αποκλίσεις.

Η στατιστική μελέτη αναδεικνύει επομένως πως στα περισσότερα από τα Τμήματα/Σχολές του Πανεπιστημίου Κρήτης, η συμμετοχή των γυναικών μειώνεται από τα

χαμηλότερα σε υψηλότερα επίπεδα σπουδών.

Αποφοίτηση

Απόφοιτοι/ες των Προπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών. Στις περισσότερες Σχολές και Τμήματα του ΠΚ, οι αναλογίες γυναικών-ανδρών δεν παρουσιάζουν πολύ σημαντικές αποκλίσεις από εκείνες που αφορούν τους/τις προπτυχιακούς/ές φοιτητές/ήτριες. Ωστόσο, μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση είναι ότι στη Σχολή Επιστημών Αγωγής, οι αναλογίες γυναικών-ανδρών αποφοίτων είναι κατά πολύ αυξημένες συγκριτικά με τις αντίστοιχες που αφορούν τους/τις προπτυχιακούς/ές φοιτητές/ήτριες. Μελετώντας στοιχεία παρελθόντων ετών διαφαίνεται μια τάση πολλοί από τους εγγεγραμμένους φοιτητές των Τμημάτων της Σχολής να μην ολοκληρώνουν τις σπουδές τους. Είναι αναγκαίο να διερευνηθεί πιο αναλυτικά αυτή η παρατήρηση.

Απόφοιτοι/ες των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών. Στη Φιλοσοφική Σχολή, το ποσοστό μεταπτυχιακών αποφοίτων αυξάνεται αρκετά σε σχέση με εκείνο που αφορούσε τους προπτυχιακούς και τις προπτυχιακές αποφοίτους. Στις υπόλοιπες Σχολές και Τμήματα του ΠΚ είτε παρατηρείται μικρή αύξηση των αναλογιών γυναικών-ανδρών ή δεν παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις, συγκριτικά με τις αντίστοιχες αναλογίες που αφορούν τους/τις προπτυχιακούς/ες φοιτητές/ήτριες.

Όσον αφορά τους/τις αποφοίτους/ες σε επίπεδο διδακτορικού διπλώματος, στις περισσότερες Σχολές και Τμήματα, το δείγμα των δεδομένων είναι μικρό για να βγουν έγκυρα συμπεράσματα. Στο μέλλον, θα πραγματοποιηθεί από την ΕΙΦ εκτενέστερη μελέτη που θα περιλαμβάνει δεδομένα περισσότερων προηγούμενων

(Πρυτανικές Αρχές, Κοσμήτορες, Πρόεδροι και Αναπρόεδροι Τμημάτων)

ετών.

Προσωπικό και Διοικητικά Όργανα

Η μελέτη ανέδειξε ότι η πλειονότητα των μελών ΔΕΠ του ΠΚ είναι άνδρες σε όλα τα Τμήματα/Σχολές εκτός του Τμήματος Φιλολογίας και των Παιδαγωγικών Τμημάτων. Σε 13 από τα 16 Τμήματα/Σχολές του Πανεπιστημίου, το ποσοστό γυναικών μελών ΔΕΠ είναι μικρότερο του 50%.

Πέντε από αυτά έχουν ποσοστό χαμηλότερο του 10%, τέσσερα επιπλέον έχουν ποσοστό μεταξύ 11% και 30% και μόνο πέντε εξ αυτών έχουν ποσοστό μεταξύ 30% και 50%. Επιπρόσθετα, η διαφορά ανδρών γυναικών μεγαλώνει καθώς ανεβαίνουμε από τη βαθμίδα των Επίκουρων Καθηγητών/τριών στην βαθμίδα των Καθηγητών/τριών.

Στα Διοικητικά Όργανα (*Πρυτανικές Αρχές, Κοσμήτορες, Πρόεδροι και Αντιπρόεδροι Τμημάτων*) το 76% των θέσεων το κατέχουν άνδρες, με τις Πρυτανικές αρχές και τις περισσότερες θέσεις Προέδρων και Αντιπροέδρων Τμημάτων να έχουν αναλάβει άνδρες. Η ισχυρή υποεκπροσώπηση των γυναικών στις διοικητικές θέσεις ισχύος του ΠΚ είναι αξιοσημείωτη, ενώ παρατηρείται απουσία γυναικών στις πρυτανικές αρχές.

Δεν παρατηρούνται αξιοσημείωτες δυσαναλογίες ως προς το φύλο στα μέλη ΕΔΠ και στα μέλη ΕΤΕΠ, ενώ στο σώμα των διοικητικών υπαλλήλων και στα μέλη ΕΕΠ, υπάρχουν περισσότερες γυναίκες από ό,τι άνδρες (με αναλογίες μεγαλύτερες του 2).

Παρουσιάστηκε στατιστική μελέτη που εκπονήθηκε στα πλαίσια της ΕΙΦ ΠΚ και παρέχει μια πρώτη ποσοτική αξιολόγηση της παρούσας κατάστασης στο ΠΚ, όσον αφορά την ισότητα των φύλων στο ανθρώπινο δυναμικό.

Δείτε [εδώ](#) τις παραπομπές σε σχετική βιβλιογραφία και επισημάνσεις.

Η μελέτη επιβεβαιώνει ότι γνωστές δυσαναλογίες μεταξύ ανδρών και γυναικών, όσον αφορά τις σπουδές, παρατηρούνται και στο ΠΚ και επισημαίνει σημεία για συζήτηση και προβληματισμό:

- ▶ Οι γυναίκες έχουν υψηλή προτίμηση σε σπουδές στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες, ενώ οι άνδρες προτιμούν τις Σχολές Τεχνολογικών και Θετικών Επιστημών, καθώς και τις σπουδές σε Οικονομικά.
- ▶ Η συμμετοχή των γυναικών συρρικνώνεται καθώς προχωράμε σε υψηλότερα επίπεδα σπουδών σε πολλούς τομείς.
- ▶ Δεν αποφεύγεται επίσης το πρόβλημα της υποεκπροσώπησης των γυναικών στο σώμα των μελών ΔΕΠ και είναι πολύ έντονο στις διοικητικές θέσεις ισχύος.

Στο μέλλον, η μελέτη θα εμπλουτιστεί, όπου κρίνεται αναγκαίο, με συγκριτικά δεδομένα και στατιστικά άλλων Πανεπιστημίων για κάποια από τα Τμήματα/Σχολές.

[Αναλυτικά ολόκληρη η μελέτη](#)⁷ (όπου παρέχονται περισσότερα στοιχεία και λεπτομερή δεδομένα).

Φωτογραφία: Μανώλης Νικολακάκης

ΕΡΕΥΝΑ

Εξελίξεις στην έρευνα με απώτερο στόχο τη θεραπεία για την Πολλαπλή Σκλήρυνση

Δόμνα Καραγωγέως

Καθηγήτρια
 Ιατρική Σχολή ΠΚ
 Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια
 IMBB-ITE

Η πολλαπλή σκλήρυνση (ΠΣ, ή σκλήρυνση κατά πλάκας, ΣΚΠ) είναι μια απρόβλεπτη, φλεγμονώδης, χρόνια ασθένεια του κεντρικού νευρικού συστήματος (ΚΝΣ). Δεν είναι γνωστή η αιτία που την προκαλεί, θεωρείται όμως ότι στον κίνδυνο εμφάνισης της νόσου συμβάλλουν περιβαλλοντικοί και γενετικοί παράγοντες.

Η ΠΣ οδηγεί σε κινητικά, αισθητικά και γνωσιακά ελλείμματα, επειδή διαταράσσεται η ροή πληροφοριών στον εγκέφαλο αλλά και μεταξύ του εγκεφάλου και του υπόλοιπου σώματος. Εμφανίζεται συνήθως σε άτομα 15-50 ετών, με τουλάχιστον δύο έως τρεις φορές περισσότερες γυναίκες από άνδρες να διαγιγνώσκονται με την ασθένεια. Αυτή τη στιγμή, μόνο στις Η.Π.Α., οι ασθενείς υπολογίζονται σε περισσότερους από 1 εκατομμύριο. Στην Ελλάδα από μία πρόσφατη φαρμακοεπιδημιολογική μελέτη υπολογίστηκε ότι ο αριθμός των περιστατικών με ΠΣ αγγίζει τις 22.000. Καθώς η σοβαρότητα, τα ειδικά συμπτώματα και η εξέλιξη της ΠΣ σε κάθε έναν ασθενή δεν μπορούν ακόμη να προβλεφθούν, το ψυχικό κόστος για τους ασθενείς και τις οικογένειές τους είναι ανυπολόγιστο. Επιπλέον, ιδιαίτερα υψηλό είναι και το οικονομικό κόστος τόσο για τους ασθενείς όσο και για τα συστήματα υγείας, μια που είναι χρόνια νόσος, αφορά άτομα παραγωγικής ηλικίας και απαιτεί ιδιαίτερη, προσωπική, κλινική διαχείριση.

Στην ΠΣ παρατηρείται απόκριση του ανοσοποιητικού συστήματος που στρέφεται κατά του ΚΝΣ δηλαδή κατά του εγκεφάλου, του νωτιαίου μυελού και των οπτικών νεύρων. Το ανοσοποιητικό σύστημα προκαλεί φλεγμονή που βλάπτει τη μυελίνη, τη λιπαρή ουσία που περιβάλλει, μονώνει και προστατεύει τις νευρικές ίνες

και έχει κεντρικό ρόλο στη μεταφορά των αισθητικών και κινητικών πληροφοριών. Η φλεγμονή βλάπτει επίσης και τις ίδιες τις νευρικές ίνες αλλά και τα εξειδικευμένα κύτταρα που παράγουν μυελίνη, τα ολιγοδενδροκύτταρα. Όταν η μυελίνη ή οι νευρικές ίνες καταστραφούν, η ροή της πληροφορίας μέσα στο ΚΝΣ τροποποιείται ή σταματά

“

Από το 1891, όταν οι πρώτες εικόνες μαγνητικής τομογραφίας εγκεφάλων ασθενών με ΠΣ μελετήθηκαν, φέρνοντας επανάσταση στη διάγνωση της ΠΣ, έχουν γίνει τεράστια βήματα στη διάγνωση και αντιμετώπιση της νόσου

”

με αποτέλεσμα σοβαρά κινητικά, αισθητικά και γνωσιακά ελλείμματα. Αν και η νόσος δεν θεωρείται ιάσιμη επί του παρόντος, υπάρχει όμως πληθώρα φαρμακευτικών παρεμβάσεων που τροποποιούν την πορεία της και σε πολλές περιπτώσεις ελαφρύνουν ή/και αναστέλλουν τα συμπτώματα. Αυτές οι παρεμβάσεις αποτελούν αποτέλεσμα τεραστίας προσπάθειας και συνεργασίας των κλινικών γιατρών και των βιοεπιστημόνων. Για την

ανάπτυξη τέτοιων θεραπειών χρειάζεται να κατανοήσουμε τα στάδια της φυσιολογικής διαδικασίας της μυελίνωσης ώστε να μπορέσουμε στην συνέχεια να σχεδιάσουμε στοχευμένες προσεγγίσεις τις οποίες ελέγχουμε αρχικά σε ζωικά μοντέλα που εμφανίζουν κάποιες από τις ποικίλες πτυχές της ασθένειας και οι οποίες, αν είναι υποσχόμενες, μπορούν να αξιολογηθούν στο πλαίσιο κλινικών δοκιμών.

Οι ερευνητές με τη βοήθεια νέων τεχνολογιών πλέον σημειώνουν πρόοδο σε σχεδόν κάθε τομέα που σχετίζεται με την ΠΣ. Έτσι επανεξετάζονται ερωτήματα σχετικά με την ΠΣ, οδηγώντας σε ιδέες και σημαντική πρόοδο για τη διακοπή της εξέλιξης της νόσου και την αποκατάσταση των ελλειμμάτων που έχει προκαλέσει. Ακολουθούν μερικά πρόσφατα παραδείγματα που συνοψίζονται σε αυτές τις βασικές κατευθύνσεις:

α) όσον αφορά την διακοπή της εξέλιξης της νόσου

Υπάρχουν αυξανόμενες ενδείξεις ότι τα μικρόβια του εντέρου μπορούν να επηρεάσουν τη σοβαρότητα της ΠΣ, κάτι που θα μπορούσε να οδηγήσει σε νέες θεραπείες. Η κυτοκίνη IL-17 φαίνεται να είναι βασικός ρυθμιστής της σύνθεσης και της δραστηριότητας των βακτηρίων του εντέρου καθώς σχετίζεται με την αυξημένη πιθανότητα εμφάνισης σε ποντίκια μιας ασθένειας που μοιάζει με ΠΣ.

Βρίσκονται σε εξέλιξη προσεγγίσεις για την προστασία του νευρικού συστήματος από τη βλάβη που προκαλεί η ΠΣ, συμπεριλαμβανομένων θεραπειών που έχουν ήδη εγκριθεί για άλλες φλεγμονώδεις νόσους.

Σημαντικές κλινικές δοκιμές βρίσκονται σε εξέλιξη για τη

θεραπεία όλων των μορφών ΠΣ, συμπεριλαμβανομένης της προοδευτικής ΠΣ που είναι και η σοβαρότερη μορφή της νόσου.

β) όσον αφορά την αποκατάσταση των ελλειμμάτων

Οι επιστήμονες μαθαίνουν νέες πληροφορίες σχετικά με το πώς η ΠΣ βλάπτει το νευρικό σύστημα καθώς και τα κύτταρα και τους παράγοντες που εμπλέκονται στην ικανότητα του ΚΝΣ να ανακάμψει. Πολλές πρώιμες δοκιμές σε ανθρώπους με θεραπείες σε ερευνητικό στάδιο βρίσκονται σε εξέλιξη με στόχο την αποκατάσταση της μυελίνης.

Νέα στοιχεία έρχονται στο φως όπως το γεγονός ότι η φυσική άσκηση και η αποκατάσταση μπορούν να βελτιώσουν πολλές λειτουργίες και ακόμη και να βοηθήσουν στην επανασύσταση και πλαστικότητα της μυελίνης, έτσι ώστε να μπορεί να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής.

Μελέτες αποκαλύπτουν ότι έλεγχος παραγόντων που αφορούν τον τρόπο ζωής - όπως το κάπνισμα, η παιδική παχυσαρκία και τα επίπεδα βιταμίνης D - που μπορεί να μειώσουν τον κίνδυνο ανάπτυξης της νόσου στις

επόμενες γενιές

Οι ερευνητές έχουν βρει παραλλαγές γονιδίων που συνδυάζονται για να επηρεάσουν εάν ένα άτομο είναι πιο ευαίσθητο στην ΠΣ και ακολουθούν αυτές τις ενδείξεις για να κατανοήσουν τι προκαλεί τη νόσο και πώς να βρουν καλύτερες θεραπείες και πρόληψη.

Στα νέα φάρμακα, εκτός από πληθώρα ανοσοτροποποιητικών-ανοσοκατασταλτικών ουσιών που δοκιμάζονται,

Υπάρχουν θεραπείες που έχουν εγκριθεί ειδικά για την αντιμετώπιση και τη διαχείριση της ΠΣ, και είναι γεγονός ότι αναπτύσσονται σήμερα περισσότερες πιθανές θεραπείες για ΠΣ από οποιαδήποτε άλλη στιγμή στην ιστορία

ΠΟΛΛΑΠΛΗ
ΣΚΛΗΡΥΝΣΗ

ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ

15-50

ηλικίες όπου οι περισσότεροι άνθρωποι διαγιγνώσκονται με ΠΣ

3x

κατα προσέγγιση αριθμός γυναικών που διαγνώθηκαν με ΠΣ

22.000

Αριθμός περιστατικών με ΠΣ στην Ελλάδα

1

εκατομμύριο ασθενείς με ΠΣ στην Αμερική

ξεχωρίζει ένας αναστολέας του ενζύμου τυροσινική κινάση του Bruton, ο οποίος μειώνει την ενεργοποίηση των Β λεμφοκυττάρων του ανοσοποιητικού συστήματος. Το φάρμακο επίσης αναστέλλει τα μικρογλοιακά κύτταρα στον εγκέφαλο τα οποία έχουν συνδεθεί με την εξέλιξη της νόσου. Θεραπείες που στοχεύουν στη μείωση του αριθμού των Β-λεμφοκυττάρων βρίσκονται ήδη σε χρήση με στόχο την αναστολή της εξέλιξης της αναπηρίας σε προοδευτικές μορφές της νόσου. Άλλοι θεραπευτικοί στόχοι έχουν σκοπό να ενισχύσουν την επαναμυελίνωση και να αποκαταστήσουν τους εκφυλισμένους νευράξονες αλλά βρίσκονται ακόμη σε πρώιμο πειραματικό στάδιο.

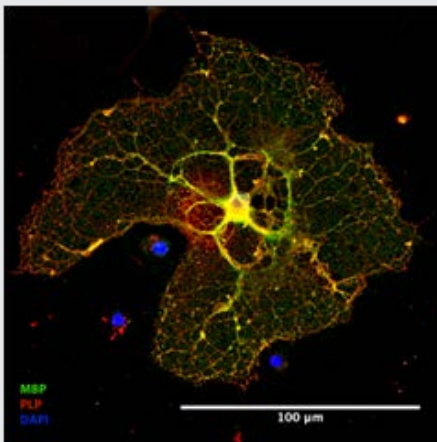
Στο εργαστήριό μας στοχεύουμε να κατανοήσουμε τους βιολογικούς μηχανισμούς που οδηγούν στη φυσιολογική παραγωγή της μυελίνης καθώς και να μελετήσουμε παράγοντες που επηρεάζουν τη καταστροφή της. Χρησιμοποιούμε ολιγοδενδροκύτταρα από το ΚΝΣ (φωτογραφία 1) καθώς και μικρογλοιακά κύτταρα (φωτογραφία 2), τα κύτταρα που τροποποιούν τη φλεγμονή, και τα μελετούμε εκτός οργανισμού ώστε να αποκαλύψουμε παράγοντες που επηρεάζουν την παραγωγή μυελίνης, καθώς και παράγοντες που θα μπορούσαν να είναι φαρμακολογικοί στόχοι. Επιπλέον, χρησιμοποιούμε διάφορα μοντέλα σε πειραματόζωα (ποντίκια) ώστε να μιμούμαστε πτυχές της ασθένειας (φωτογραφία 3), όπως η απομυελίνωση - η βλάβη δηλαδή της μυελίνης που παρατηρείται στην ΠΣ -, αλλά και να δοκιμάζουμε ουσίες που μπορούν να την τροποποιούν. Ταυτόχρονα, προσπαθούμε να ενεργοποιήσουμε ολιγοδενδροκύτταρα ώστε αυτά να μπορέσουν να ξαναφτιάξουν αποτελεσματικά τη μυελίνη, παρά την ασθένεια. Οι μελέτες μας μέχρι

τώρα έχουν αποκαλύψει νέα στοιχεία για τους τρόπους με τους οποίους δομούνται οι μυελινωμένες νευρικές ίνες και για το πώς η συγκεκριμένη δομή οδηγεί στη σωστή λειτουργία των ιών. Μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας διαπιστώσαμε τη στενή επαφή των κυττάρων που παράγουν μυελίνη και των νευρικών ιών και βρήκαμε νέους τρόπους να επεμβαίνουμε στη διαδικασία της μυελίνωσης. Αυτές οι προσεγγίσεις στοχεύουν να απαντήσουν σε θεμελιώδη ερωτήματα με την ελπίδα να μας οδηγήσουν σε καινοτόμες θεραπείες.

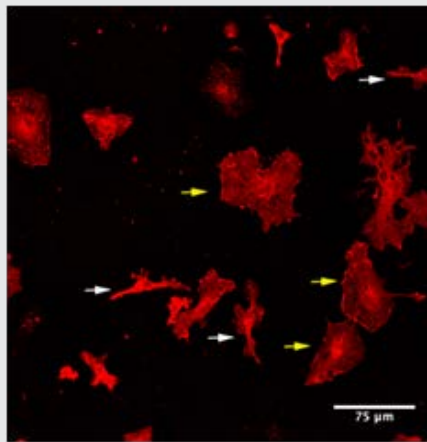
“

Οι επιστήμονες πραγματοποιούν σημαντικές ανακαλύψεις στον εντοπισμό παραγόντων κινδύνου που μπορούν να αυξήσουν την ευαισθησία ενός ατόμου στην ΠΣ, κάτι που θα βοηθήσει στην πρόληψη της νόσου

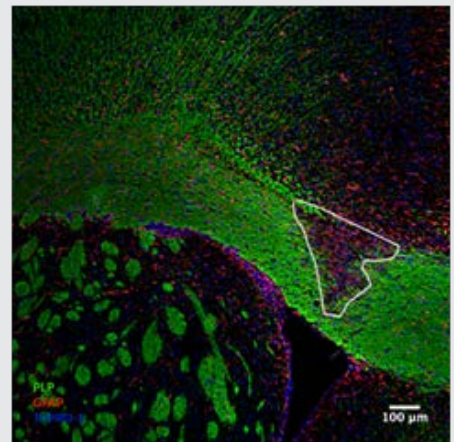
”

Left: Mature oligodendrocyte in culture making myelin proteins

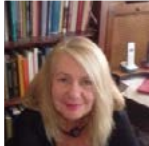

Middle: Microglial cells in culture

Right: Section of mouse brain showing a demyelinating lesion (area within white dotted lines)

Παρεμβάσεις

Λουκία Αθανασάκη
Καθηγήτρια
Τμήμα Φιλολογίας ΠΚ
Πρώην Κοσμήτωρ,
Φιλοσοφική Σχολή

Στέλιος Παναγιωτάκης
Καθηγητής και Πρόεδρος,
Τμήμα Φιλολογίας

Τμήματα Φιλολογίας: η χαμένη λάμψη

Υπήρξαν περίοδοι που η Φιλολογία ήταν εξίσου περιζήτητη στους υποψήφιους με τη Νομική. Τα τελευταία χρόνια ωστόσο το ενδιαφέρον όλο και μειώνεται αν κρίνουμε τουλάχιστον από τις βάσεις εισαγωγής. Τι συμβαίνει; Πόσο πρέπει να ανησυχούν τα Τμήματα Φιλολογίας για την επιβίωσή τους;

Οι βάσεις είναι ασφαλώς σημαντικός δείκτης, αλλά η συνολική εικόνα είναι πολύ πιο σύνθετη. Κάθε χρόνο έχουμε την ευκαιρία να γνωρίσουμε λαμπρές νέες φοιτήτριες και νέους φοιτητές, κάθε χρόνο βλέπουμε άλλους να βελτιώνουν σταθερά και συστηματικά τις επιδόσεις τους και άλλους να μην καταφέρνουν να βρουν ενδιαφέρον στις σπουδές τους. Θέμα επιβίωσης της φιλολογίας δεν τίθεται ασφαλώς όσο υπάρχει η ανάγκη της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας στη συγχρονία και τη διαχρονία τους. Τίθεται όμως θέμα επαγγελματικών προοπτικών και κοινωνικού prestίτζ που άλλοι κλάδοι κατάφεραν να περιφρουρήσουν πολύ καλύτερα από τη φιλολογία.

Το πρόβλημα δεν είναι μόνο δικό μας. Οι ανθρωπιστικές σπουδές διέρχονται κρίση σε όλον το δυτικό κόσμο όπου κρατάια ιδρύματα αναζητούν τρόπους να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των φοιτητών. Η σειρά 'Η πρόεδρος' (The chair) που προβάλλεται τώρα σε γνωστό συνδρομητικό κανάλι απεικονίζει εύγλωττα τον αγώνα της προέδρου του Τμήματος Αγγλικών Σπουδών αφενός να προστατεύσει το Τμήμα από τη Διοίκηση του Πανεπιστημίου που ανησυχεί για τους χαμηλούς αριθμούς εγγεγραμμένων και αφετέρου να ζωογονήσει το ενδιαφέρον των φοιτητών πείθοντας τους συναδέλφους της να αφογκραστούν τους προβληματισμούς και τις ανάγκες των νέων. Η σειρά, που απέσπασε θετικές κριτικές για τη διεισδυτική απεικόνιση της χαμένης λάμψης των Τμημάτων Αγγλικής Φιλολογίας, απευθύνεται σε ένα πολύ ευρύτερο κοινό και, τηρουμένων

των αναλογιών, διευρύνει την προοπτική αναφορικά με την απήχηση της φιλολογίας στις παραδόσεις διαφορετικών χωρών.

Χωρίς να υποτιμούμε τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης που στέρησε τους Έλληνες φιλόλογους από μια διαχρονικά σημαντική επαγγελματική διεξόδο, τη δημόσια εκπαίδευση, η φιλολογία βρίσκεται μπροστά σε νέα μονοπάτια και νέα διλήμματα. Η απήχηση της στο μέλλον θα είναι συνάρτηση τόσο των επαγγελματικών διεξόδων που θα μπορέσει να προσφέρει όσο και της δυνατότητάς της να μιλήσει στην ψυχή των νέων για θέματα διαχρονικά και επίκαιρα. Στις διεξόδους πρέπει να περιλαμβάνονται όχι μόνο επαγγέλματα που παραδοσιακά σχετίζονται με την εκπαίδευση και την έρευνα, αλλά και εργασία που μπορεί να μη σχετίζεται άμεσα με το αντικείμενο των φιλολογικών σπουδών, αλλά επιτυγχάνεται μέσω της σωστής χρήσης του λόγου, των γνώσεων, των δεξιοτήτων και της συνολικής παιδείας που αποκτά κανείς μέσω των φιλολογικών σπουδών.

Μεγάλο επίσης στοίχημα αποτελεί η ουσιαστική διασύνδεση της Ανώτατης και της Μέσης Εκπαίδευσης μέσω συνεχούς επιμόρφωσης των φιλόλογων, σε συνεργασία με τα αρμόδια πανεπιστημιακά τμήματα, με στόχο τη ριζική ανανέωση του περιεχομένου των φιλολογικών μαθημάτων και του τρόπου προσέγγισής τους. Η φιλολογία θα ανακτήσει την αίγλη της όταν διδάσκοντες και διδασκόμενοι αναπτύξουν δημιουργικό διάλογο πάνω σε κείμενα που μιλάνε στην ψυχή τους.

Σημείωση: Το άρθρο αποτελεί αναδημοσίευση του ομώνυμου άρθρου που δημοσιεύθηκε, στις /9/2021, στο φύλο της εφημερίδας «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»

Οδηγίες προς ναυτιλλομένους

- Η θεματολογία του Τρίτωνα προσανατολίζεται εν γένει στο χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης, στο Πανεπιστήμιο Κρήτης ειδικότερα, αλλά και στις επιστημονικές εξελίξεις, την επιστημονική ανάλυση επίκαιρων θεμάτων, την έρευνα και τον πολιτισμό.
- Τα άρθρα που δημοσιεύονται πρέπει να είναι γραμμένα σε απλή και κατανοητή γλώσσα και η έκτασή τους να μην υπερβαίνει τις 1000 λέξεις.
- Όλα τα άρθρα πρέπει να κινούνται σε ένα πλαίσιο ευπρέπειας και σεβασμού της προσωπικότητας και των δικαιωμάτων όλων.
- Οι συγγραφείς παρακαλούνται εκτός από τον τίτλο του άρθρου και το ονοματεπώνυμό τους, να αναφέρουν την ιδιότητά τους και να μας στέλνουν μία πρόσφατη φωτογραφία τους. Προαιρετικά μπορούν να μας στείλουν και φωτογραφικό υλικό που σχετίζεται με το άρθρο τους.
- Σε περίπτωση που ο τίτλος του άρθρου είναι μεγάλος οι συγγραφείς μπορούν να μας προτείνουν και έναν πιο σύντομο τίτλο (π.χ. 3-4 λέξεις) που θα χρησιμοποιηθεί στο εξώφυλλο.
- Οι πηγές θα αναφέρονται μέσα στο κείμενο μόνο όπου κρίνεται απολύτως απαραίτητο (π.χ. παραθέματα). Προαιρετικά ο συγγραφέας μπορεί να παραπέμπει σε βιβλιογραφία μέσω ηλεκτρονικού συνδέσμου.
- Οι συγγραφείς παρακαλούνται να εντοπίζουν μέχρι 3 προτάσεις από το άρθρο τους οι οποίες μπορούν να παρουσιαστούν σαν highlights.
- Προαιρετικά οι συγγραφείς μπορούν να καταθέτουν το ίδιο άρθρο και σε μεγαλύτερη έκταση (2-3.000) λέξεων στο οποίο θα μπορεί ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης να έχει πρόσβαση μέσω ηλεκτρονικού συνδέσμου.
- Οι συγγραφείς μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να παραθέτουν διαθέσιμο σύνδεσμο ώστε οι αναγνώστες να έχουν πρόσβαση σε κάποια ολοκληρωμένη μελέτη.
- Τα σχόλια/παρεμβάσεις σε άρθρα που δημοσιεύθηκαν στο περιοδικό δεν πρέπει να υπερβαίνουν σε έκταση τις 500 λέξεις.
- Τέλος όλα τα κείμενα πρέπει να κατατίθενται σε μορφή Microsoft Word και να αποστέλλονται ηλεκτρονικά στη διεύθυνση d.milonakis@uoc.gr και giota.diamanti@uoc.gr.

δείτε **εδώ** τα
προηγούμενα τεύχη

ΤΡΙΤΩΝ

Ηλεκτρονικό Περιοδικό /
Βήμα Διαλόγου του Πανεπιστημίου Κρήτης
Τεύχος 3 / Φθινόπωρο 2021

Επικοινωνία:

d.milonakis@uoc.gr, giota.diamanti@uoc.gr

Εκτύπωση:

Εκτυπωτικό Κέντρο Πανεπιστημίου Κρήτης